

Înnoirea și sfințirea credincioșilor

(Continuare din pagina 10)

Iar sfințirea de un grad mai redus pe care o produceau credinciosului din Vechiul Testament jertfele de animale aduse de el (Lev. 19, 2) anticipau o sfințire superioară procurată de predarea de sine lui Dumnezeu a celui ce o face aceasta în era Testamentului Nou. Iar locul preotului din Vechiul Testament nu-l ia în Noul Testament pură subiectivitate nesigură și capricioasă a celui credincios. Căci aceasta ne-ar cobori sub nivelul Vechiului Testament. Căci locul lui îl ia slujitorul instituit de Biserică prin harul lui Hristos, ca un semn viu și personal al prezentei obiective a lui Hristos, care adună jertfele și rugăciunile tuturor în jertfa și rugăciunile ce le aduce Tatălui și caruia Tatăl răspunde cu mila, cu binecuvântarea și cu iertarea. Să acestor jertfe și rugăciuni. Pe pragul Noului Testament Sfantul Ioan Botezătorul vestește apropierea Imparației cerurilor, îndemnând pe oameni la pocăință și cerând de la cei ce vin la el să se boteze, o marturisire a pacatelor (Matei 3, 6 ; Marcu 1, 5). El arată prin aceasta că marturisirea nu va fi abolită odată cu venirea lui Hristos, dar ea va însoți altfel de jertfa : predarea propriei persoane lui Dumnezeu, sau căința din inimă.

Mantuiitorul Iisus Hristos, acordând Apostolilor și urmașilor lor puterea de a ierta sau ține pacatele (Ioan 20, 23 ; Matei 18, 18), a rânduit desigur și o marturisire a pacatelor, ca Apostolii și urmașii lor să poată judeca ce pacate trebuie să dezlege imediat sau să nu le dezlege decât după un timp de pocăință. Câteva texte din Noul Testament arată că în vremea Apostolilor se practica de fapt o marturisire a pacatelor. Un astfel de text este cel din Fapte (19, 18), unde se spune că Efesenii care crezuseră "veneau și se marturiseau și spuneau faptele lor". O descriere mai staruitoare a înnoirii pe care o aduce pocăința vizibilă, deci împreună cu marturisirea, ne-o dă Sfantul Apostol Pavel în II Cor. 7, 9-11 : "Acum mă bucur nu pentru că v-ați intristat, ci pentru că v-ați intristat spre pocăință... Căci intristarea cea după Dumnezeu aduce pocăința spre mântuire, fără revenire ; iar intristarea pentru lume lucrează moarte. Căci iată însuși faptul că v-ați intristat după Dumnezeu, căta sarguintă v-a adus, ba încă și dezvinovățire și teama și dor și ravnă și pornire de a vă vindeca de rău. În toate v-ați infatisat a fi curăți în această privință".

5. Precizări noi ne-au rămas despre practica și efectul înnoitor al căinței și al marturisirii pacatelor, din primele timpuri ale Bisericii. Epistola lui Barnaba adresându-se creștinului, îi spune: "Să-ți marturisești pacatele tale" (cap. 19). Iar Clement Romanul arată în mod concentrat efectul marturisirii, punându-l în contrast cu impietatea inimii : "E mai bine să-ți marturisești pacatele decât să-ți impietrestă inima" (I Cor., cap. 15). Marturisirea este produsă de o inimă înmuiată, emoționată, umană, sensibilă, și are ca efect o astfel de inimă, pentru că e forma celei mai sincere comunicabilități și capacități de schimbare în bine. Clement face mențiune și de rolul preotului în primirea marturisirii și în impunerea penitenței ce îi urma (I Cor. 5, 7). Sfantul Irineu istoriseste cazul unor femei care după ce s-au lasat amăgite de gnostici, "revenind la Biserică lui Dumnezeu, au marturisit, împreună cu alte ratacări, și pe aceasta", ca și cazul altora care, nevrând să-și marturisească ratacirea din pricina rusinii, au rămas în afara Bisericii (op. cit., I, 13, 7). Desigur că ratacirea lor era cunoscută. Totuși marturisirea ei era o condiție ca să fie reprimite în Biserică.

O piedică în calea marturisirii vedeau și Parinții vechi în rusine, care își are cauza într-un fel de mindrie. Biserică a manifestat înțelegere față de această rusine, necerând o marturisire publică, decât în cazul unor pacate notorii, și rânduind ca persoana care primește marturisirea pe preot, urmând în această poruncă lui Hristos : în același timp l-a obligat pe preot să nu divulge pacatele cei i se marturisează. De altfel preotul este ajutat la aceasta în primul rând de conștiința că primește marturisirea în numele Domnului. Iar aceasta susține în el în plus treaza smerenii, care-l face să se gândească și la pacatele sale, conștient că se află în momentul primirii marturisirii pacatelor cuiva în fața Domnului, care vede și propriile sale pacate, ceea ce-l oprește de la judecata aspră și de la disprețuirea celui ce se marturisează.

Curând după Sfantul Irineu îl vedem insistând asupra marturisirii pacatelor pe Tertulian, la începutul secolului III. Acesta cunoaște, ca și Sf. Irineu, pe mulți care evitau marturisirea, "gândindu-se mai mult la rusine decât la mântuire". Acestora el le spune : "Eu nu dau loc rusinii, deoarece câștig mai mult din absența ei". El seamănă arătarea pacatelor cu descoperirea ranilor în fața medicilor. Cei ce nu le descoperă, pier din pricina rusinii. Marturisirea e un mijloc de a opri înaintarea morții spirituale în om. Căci pacatele sunt ca niște rani care se adâncesc mereu în ființa omului și, răspândesc puroiul lor în ea. Sunt rani vii, în creștere, sunt burghiuri care sfredelesc tot mai adânc, producând dezordine în ființa noastră, ducând-o la o descompunere și la o nesimțire tot mai mare. De altfel, "daca vom ascunde ceva cunostintei omenesti, oare vom înșela prin aceasta pe Dumnezeu ?". Prin marturisire omul capătă un ajutor în învingerea pacatelor, în vindecarea acestor rani vii. Nici un om nu se poate întări și îmbogăți spiritual fără ajutorul altuia. Dar numai preotul, care îi oferă ajutorul lui cu seriozitatea, cu răspunderea celui ce lucrează din însărcinarea lui Dumnezeu, poate ajuta în mod real să mă vindec, pentru că pe de altă parte eu însuși primesc indemnul și sfatul lui ca fiind investite cu autoritatea lui Dumnezeu.

Medicii pricepuți de care vorbește Tertulian sunt preotii. Ei știu prin ce mijloace, sau prin ce medicamente mă pot vindeca de un pacat sau altul, pentru că au câștigat o bogată experiență în tratarea multor feluri de pacate și cunosc medicamentele recomandate de Biserică pe baza revelației divine și a îndelungatei ei experiențe.

Mult s-a ocupat cu marturisirea pacatelor și cu penitența pentru ele Sfantul Ciprian, episcopul Cartaginei, de la mijlocul secolului III. În vremea și în regiunea lui, credincioșii fiind în număr mic, episcopul putea să primească personal marturisirea lor. Pentru cazul când totuși nu putea veni el însuși să primească, în calitate de episcop, marturisirea credincioșilor dintr-un loc sau altul, Sfantul Ciprian recomandă credincioșilor să se marturisească la orice preot: "De sunt prinși de vreo stramtorare sau primejdie de boală, să nu aștepte prezenta noastră, ci pot să facă marturisirea pacatului lor la orice preot prezent... ca punându-li-se mâna spre penitență, să vină la Domnul cu pace".

Preotii trebuiau să primească o marturisire individuală de la fiecare, pentru că cunoscând în concret pacatele fiecăruia să fie în măsură să-și facă o judecată adevărată despre starea lui și despre penitența ce trebuie să le-o recomande. Sfantul Ciprian îndeamna pe cei ce voiesc să obțină iertarea pacatelor de la preoti, ca în loc să caute să obțină cu silă, sau cu vorbe perfide, să-și deschidă inimile, ca "piepturile lor acoperite de tenebrele pacatelor să cunoască lumina penitenței". Așa cum Botezul aduce lumină în omul eliberat de pacat, așa o aduce și marturisirea pacatelor de după aceea. Căci viața în pacat este o viață în întuneric. După Sfantul Ciprian cel ce se apropie de trupul și de sângele Domnului, ascunzând preotului pacatele sale, o face fără folos. Mordăria și nepăsarea păcătoasă cu care primește acela trupul și sângele Domnului sunt o jignire pentru acestea și de aceea ele nu-i pot fi de nici un folos, ba dimpotrivă.

Dacă Tertulian și Sf. Ciprian certifică existența marturisirii în prima jumătate a secolului III în Biserică din Africa de Nord, Origen certifică practica ei în același timp în Biserică din Alexandria. Comentând textul din Levitic, 5, 4 : "Deci dacă cineva a căzut în pacat în unul din aceste chipuri, să marturisească pacatul său", Origen spune: "Este o taină minunată în faptul că cineva marturisește și își dă pe față pacatul său. Ființa numai deocă trebuie să fie dată pe față și descoperite toate cele ce le facem. Dacă facem ceva în ascuns, sau dacă am savarsit ceva fie și numai în cuvânt, sau în gândurile secrete, toate trebuie date pe față, toate trebuie spuse.

Căci atătătorul pacatului ne instigă să pacuim, și tot el, după ce am pacatuit, ne acuză. Dacă însă i-o luăm înainte aceluia și ne facem noi însine acuzătorii noștri, scapăm de rautatea diavolului, dusmanul și parasul nostru. Căci așa zice și Proorocul: "Spune tu întâi, și te vei îndrepta" (Isaia 43, 26). Oare nu arată el în chip vadit taina de care vorbim

când zice : "spune tu întâi" ? El îți arată că trebuie să o iei înaintea aceluia care e gata spre acuzare. Spune tu deci, zice, întâi, ca să nu ti-o ia înainte acela. Vezi deci că a marturisi pacatul înseamnă a merita iertarea pacatului. Căci prevenind pe diavol în acuzare, nu te va mai putea acuză; și dacă ne facem noi însine acuzătorii noștri, aceasta ne va ajuta la mântuire. Dar dacă vom aștepta să fim acuzati de diavolul, acuzarea aceea ne va duce la pedeapsă, și diavolul va avea soți în gheena pe cei pe care i-a dovedit că soți în faradelege".

Diavolul te acuză când nu vrei să te acuzi tu însuși, când nu arăți că detești pacatul tău, când rații alipit de el, când socotești că divulgându-l te faci de rusine, când te identifice prin aceasta cu el, când nu arăți că îl urăști tu însuși, că nu te socotești identic cu el. Atunci te acuză vrajmasul împotriva ta și în defavoarea ta, nu spre binele tău. Te acuză că pe unul ce rămâi alipit de pacatul tău. Te acuză că să arate că ești identificat cu pacatul, deoarece nu te dovedești, prin autoacuzare, că dezlipit de pacat, că despărțit de el. De fapt în evitarea ta de a te acuză de păcat, își are și diavolul lucrarea lui. El te îndeamna să nu te lepezi de pacat, că să te arate el că alipit de pacat și să te prezinte chiar prin aceasta că vrednic de pedeapsă.

Intr-o altă descriere Origen prezintă pacatul ca o otrăvă launtrică care poate fi eliminată prin marturisire și recomandă penitentului un medic priceput care să-l ajute să se vindece de boala ce i-a produs-o această otrăvă, înțelegând prin acest medic pe preot : "Precum aceia care au înăuntru un aliment nemistuit, sau abundență de suc, sau venin ce supără greu stomacul, dacă vomeează se usurează, așa și aceia care au pacatuit, dacă ascund și retin înăuntru lor pacatul, sunt apasați înăuntru și aproape că se sufocă de veninul sau de sucul pacatului. Dar dacă se face cineva el însuși acuzătorul său, când se acuză și se marturisește, își vomeează pacatul și elimină cauza bolii. Privește numai atent cum trebuie să marturisești pacatul tău. Probează mai întâi medicul caruia trebuie să-și spuie cauza bolii tale, care să știe boli cu cel bolnav, să plângă cu cel ce plânge, să cunoască trebuința participării la durere și a compatimirii, ca astfel de-ti va spune ceva acela, care mai înainte s-a arătat că medic priceput și milos, de-ti va da vreun sfat, să-l implinesti și să-l urmezi".

Preotul ca medic al celor îmbolnaviți de pacate nu vindeca numai prin recomandarea unui tratament sau al unor medicamente, ci mai ales prin participare la boala pacientului, mai bine zis prin înțelegere, prin mila, prin compatimire, căci așa ne-a adus puterea de biruire a pacatelor și Hristos, medicul cel mare, suferind pentru noi până și moartea pe cruce. E vorba de a înmuia prin dragoste compatimitoare un om învartosat, de a-l face întâi să-și dea seama de cauza bolii lui, de pericolul care-l pândește dacă nu se va opri din viața lui de pacat. Numai această iubire îi dă bolnavului puterea să se lepede de obisnuita cu pacatul. Deci să nu-i bagatelizeze pacatul, dar prin iubirea lui suferitoare să-i arate că totuși rămâne o ființă de o extremă valoare pentru Dumnezeu, deși această valoare îi este periclitată ; că de el depinde să se mântuiască, dar tot de el și să se piardă.

Dar această participare nu i-o poate da preotului decât imitarea lui Hristos și unirea cu Hristos, la care se presupune că el gândește mai mult ca alt om ; nu i-o poate da decât conștiința că slujește lui Hristos, fiind chemat să fie unealta prin care Hristos însuși își arată compatimirea Lui de pe cruce pentru fiecare om la care îl trimite pe preot ; o unealta care vibrează ea însăși de această compatimire, deși această vibrație nu-i poate veni decât din stransa alipire la Hristos. În felul acesta preotul face prezent, straveziu și lucrător, pe Hristos, nu numai prin cuvânt, ci și prin sensibilitatea sa compatimitoare. Prin amandoua îl face pe Hristos nu numai cunoscut teoretic, ci simțit și eficient.

Această înseamnă a se comunica prin preot celui bolnav de pacate harul lui Hristos, care-l face sanatos, îl înnoiește și îl sfințește. A dezlega pe penitent de pacate înseamnă pentru preot a lua într-un anumit sens pacatele aceluia asupra sa, suferind pentru ele în fața Tatălui ceresc împreună cu Hristos, și așa cum a suferit și suferă Hristos.

Pr. Prof. Dumitru Staniloae